

Introducing the Works and Literature of Shiva Siddante in the Indian Subcontinent

Saeed Geravand¹ | Nasim Farhang²

1. Corresponding Author: Associate Professor, Department of Religions and Mysticism, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran. Email: ac.geravand@azaruniv.ac.ir
2. Ph.D. Candidat, Department of Religions and Mystics, Semnan University, Semnan, Iran.

Article history: Received 04 March 2023; Received in revised form 04 February 2024; Accepted 14 February 2024; Published 23 September 2025

Abstract

Waterfront pavilions are one of the innovations of nighttime gardening. In the late Middle Ages and late Islamic period, the tradition of gardening along with watering with a special style was popularized by artists and architects in the subcontinent. It seems that the first examples of this architectural pattern were formed on the continental night during the reign of the Mamluk kings, imitating the landscape architecture of some Hindu temples. The pattern of water pavilions became widespread during the reign of Gurkhani and due to their extensive connection with the Safavid court, this gardening tradition led to the development and continuation of the architectural pattern of the subcontinent culture of Iran. The present research has tried to use this "historical approach" in this architectural pattern in two blanks that have a symmetrical pattern; One to study, introduce and compare the "Jal Mahal Palace in Narnatul" and the other "Destructive Bayrat Palace in the State of Rajasthan" in the Indian subcontinent.

Keywords: Landscape architecture, water pavilion, Jal Mahal pavilion, Bayrat/ Viratanger Palace, Hashtabesht

1. Introduction

Landscape design in Iranian architecture began a long time ago with the construction of gardens and green spaces and had gone through a degree of excellence. Aquaculture as the dominant landscape is a new experience that has not received much attention in architectural history research.

This seems to be the reason why there is a difference of opinion in explaining their origin and name; Some researchers have called this model of landscape architecture "pavilion located in the water" (Koch, 1373: 60-47).

Others have called them "the source of construction" (Shekari Nairi, 1398: 190). This is despite the fact that two examples of them in the subcontinent have been named "Jal Mahal" meaning hunting place (Joshi et al, 1999: 65; Sharma et al, 2008: 1531).

Despite examining examples of this pattern in both the subcontinent and Iran, two examples of them in the subcontinent, which have significant similarities in terms of appearance and structural features, have not been introduced much and there is no complete knowledge of them.

One is a mansion called Jalmahl in Narnaul in northwestern India and the other is a mansion called Bayrat / Viratanger 65 km southeast. The present study tries to answer two basic questions, one regarding the structural features of the two buildings and the other, the functional aspect and the origin of their design, and through this, tries to explain their names.

1.1. Research methodology

Data collection has been done through documentary studies; therefore, while fully describing the studied samples, an attempt has been made to obtain a qualitative analysis of the structural features, origin, and functional aspects of such works by using the historical approach.

2. Discussion

The architecture of the Islamic era in recent centuries has benefited from a considerable variety of designs. The development of architectural patterns that had begun in the historical period reached its final stages during this time. The geometry that in the second half of the Middle Ages in the "Azeri style" was more and more dependent on the design of architectural works and according to Pirnia, led to the variety of designs (Pirnia, 2007: 21).

It blended with other elements and gave a sublime form to architecture. One of these elements was manifested in landscape architecture. This element was "water"; What had previously been offered in this field of architecture in the form of a garden or a four-garden, and which was actually displayed in gardening, experienced a new and, of course, not pervasive idea. The new experience is "watering".

In other words, the pavilions, instead of gardens and orchards that were accompanied by water tables, geysers and "ponds", appeared in an area of water. Due to its natural and climatic talents, this model was built and developed in lands where the main infrastructure was provided.

Geographical reports, historical and architectural evidences indicate that the pattern of the waterfront pavilion is derived from Hindu landscape architecture. The first subcontinent Muslim sultans from a land with a cold climate ordered to build these dams / reservoirs to moderate the climate in the subcontinent and provide a large source of water to meet the needs of city dwellers. Historical evidence shows that in addition to the functions we went through, sluices were used for other purposes during the reign of the Gurkha kings of India, especially Akbarshah and Jahangirshah: hunting waterfowl, fishing and hunting cattle that used these lakes as watering place.

For this reason, some of them have been called Jal meaning hunting. The Muslim sultans of India's interest in nature was sometimes revealed in the form of pavilions and mansions on the water which had not previously been possible in Central Asia and Afghanistan due to natural limitations

The dazzling display of the pavilions and the water level of the halls in the court ceremonies at night with the help of lights and lanterns was another motive that was effective in the subcontinent as a court tradition and in Iran as a case in having such a landscape architecture. Ambitious thoughts can be added to these motives; Landscape architecture, which had previously matured in the form of gardens and orchards, did not soothe the ambitious spirit of both employers and landscape architects.

Akbarshah Gurkhani's (d. 1014-963 AH) interest in hunting and fishing was the reason two mansions was built in Bayrat in this type of architecture to be used during his visit in the present state of Rajasthan.

Despite being inspired by the ancient tradition in the subcontinent for the view of both mansions, in the construction of the middle mansion due to its extroverted capabilities and better utilization of the view, the Iranian model of Hashtbehesht was used. The influence of Iranian architecture does not end with this pattern because the inscriptions of Persian poetry in the example of Jalethal and the Iranian arrays used in the interior facades of the Bayrat pavilion along with the external arches have Iranian identity.

This is exactly the repetition of the same methods that were common with the arrival of Iranian architects to the court of the Gurkhani kings. Indian parachutes on the exterior of both mansions functionally accelerate the airflow in the mansion and in a way, apart from the aesthetic aspects, by creating natural suckers; they are very effective in modulating the air. These elements are clearly derived from indigenous architecture.

3. Conclusion

The water pavilion was first erected on the subcontinent during the Islamic era due to its natural talent. Due to extensive relations established between Iran and the subcontinent in the late Middle Ages and later centuries, the mansion located in the water also entered the architecture of Iran, but unlike the original geography, natural constraints prevented its spread throughout Iran and in a number comparable to the subcontinent. Temperature adjustment during the hot season, drinking water supply and agriculture, creation of hunting grounds, nature love, and providing a beautiful landscape

especially during the festivities that were held at night are the reasons for establishing this landscape architecture pattern.

The two examples of Narnaul and the Viratinger / Bayrat pavilion were also built based on the same needs by the local rulers to please the Gurkhani emperor, Akbarshah (d. 1014-963 AH). In their design and construction, a beautiful combination of native subcontinent / Hindu architecture and Iranian architecture can be clearly seen. Hasht Beheshti Carcass of both mansions, Persian poetry inscriptions, architectural elements and many arrays are in Iranian color. The view around and the five roof trusses are taken from the native architecture.

The climatic and natural talent seen around these two works is a representation of what has been recorded in the Jahangirnameh in connection with the places / halls / campuses. From this point of view, the buildings of Narnaul and Bayrat and the landscape around them, as can be seen in some of their arrays, can be considered as places that were first used as hunting grounds by Akbar Shah and later his son, Jahangir.

4. References

- Aghili Alavi Shirazi, Mohammad Hossein Ibn Mohammad Hadi. (2001). **Alviyeh Repository: Encyclopedia of Traditional Iranian Foods and Medicines (Old Press)**, Tehran: Bavardaran.
- Fereshteh, Mohammad Qasem Ibn Gholam Ali. (2008). **History of Fereshteh from the beginning to Babar, Researcher: Mohammad Reza Nasiri**, vols. 1 and 2, Tehran: Association of Cultural Works and Honors.
- Gholi Shamloo. (1992). **Vali Gholi Ibn Daud**, Qasqa al-Khaqani, vol.
- Gill, C. (2008). **A Comparative Analysis of the Temples of Khajuraho and the Ruling Chandellas of India**, Unpublished senior thesis, University of Wisconsin- la Crosse, USA.
- Heidrantaj, V. (2014). The role of water and landscape in the garden of Abbasabad, **Journal of Indigenous Art Studies**, No. 2, pp. 124-113.
- Honarfar, L. (1971). **The Treasure of Isfahan Historical Monuments**, Isfahan: Saghafi Bookstore.
- Honarfar, L. (1997). Zayandehrood in the passage of history, **Isfahan Culture Magazine**, No. 5 and 6, 49-36.
- Ibn Battuta, Mohammad Ibn Abdullah. (1997). **Travelogue of Ibn Battuta, vol. 2, translation: Mohammad Ali Abdullah Movahed Abtahi**, Tehran: Agha Publications.
- Jahangir Gurkani, Nouredin Mohammad. (1980). **Jahangirnameh or Tuzak Jahangiri, by Mohammad Hashem**, Tehran: Iranian Culture Foundation.
- Jilani Arez, Gh. (2011). **Geography of 10th grade, Kabul**: Ministry of Education.
- Joshi, J.P., deva, K., Agrawal, R.C., Trivedi, P.K., Mishra, P.K. (1999). **Inventory of monuments and sites of national importance** (vol. I, Part2) Chandigarh Circle, New Delhi: The director general archaeological survey of India.
- Khalaf Tabrizi, M.H. (1963). **Decisive Argument**, by Dr. Mohammad Moin, Vol. 2, Tehran: Ibn Sina Bookstore.
- Kokh, E. (1994). **Indian architecture in the Gurkhanid period**, translated by Hossein Soltanzadeh, Tehran: Cultural Research Office.
- Lane Poole, S. (1984). **History of the Classes of the Sultans of Islam**, translated by Abbas Iqbal, Tehran: Book World.
- Michell, G., & Zebrowski, M. (1999). **Architecture and art of the Deccan Sultanates** (Vol. 7). Cambridge University Press.
- Panjshiri. (1981). **Associate Professor Aziz Ahmad, Historical Geography of Ghor, Kabul: Pomenton Publications**.
- Parihar, S. (1985). **Mughal monuments in the Punjab and Haryana**. New Delhi: M.C. Mittal.
- Parshad, J. (2011). **Medieval Monuments India a Historical and Architectural Study in Haryana** (1206 A.D. - 1707 A.D.). Delhi: AgamkalaPrakashan.
- Pirnia, M.K. (2007). **Stylistics of Iranian Architecture, Editor: Gholam Hossein Memarian**, Tehran: Soroush Danesh Publishing.
- Sharma, K. P., Subhasini Sharma, Shweta Sharma, P.K. Sharma, R. C. Swami, P. K. Singh and G. S. Rathore. (2008). **Mansagar Lake: Past, Present & Future**, Proceedings of Taal 2007: The 12th World Lake Conference, 28 October – 2 November, 2007, M. Sengupta and R. Dalwani (Editors), Jaipur, Rajasthan, India, pp. 1530- 1541.

- Shekari Nayeri, J. (2018). **(The source of construction, the evolutionary process of architecture of Iranian campuses (a case study of the Ilgoli of Tabriz by comparison)**, Proceedings of the Fifth National Conference on Architecture and Urbanism over Time, Imam Khomeini International University.
- Shekari Nayeri, J. (2019). **A study of the position of Cheshmeh Emarat in Iranian gardening and its scope, two quarterly journals of Andisheh Memari**, No. 5, pp. 213-190, spring-summer.
- Shimal, A. (2007). **in the territory of the Mongol dynasty**, translated by Faramarz Najd Samiei, Tehran: Amirkabir.
- Vilber, D.N. (1969). **Gardens of Iran and its pavilions, translated by Mahin Dokht Saba**, Tehran: Publications of Book Translation and Publishing Company.
- Yazdani, G. (1908). Narnaul and its Buildings, **Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal**, N.S. III, Calcutta, 551-56 and 639-644.
- Website 1: <https://www.mouthshut.com/product-reviews/Narnaul-reviews-925739485>
- Website 2: <https://hiddenheritage.in/index.php/2020/12/01/a-chance-encounter-with-medieval-art/>

Cite this article Geravand, S., Farhang, N. (2025). Introducing the Works and Literature of Shiva Siddante in the Indian Subcontinent. *Journal of Subcontinent Researches*, 17(49), 251-264. DOI: [10.22111/jsr.2024.45034.2329](https://doi.org/10.22111/jsr.2024.45034.2329)

معرفی آثار و ادبیات شیوا سیدانته در شبه‌قاره هند

سعید گراوند^۱ | نسیم فرهنگ^۲

۱. نویسنده مسئول، دانشیار گروه ادیان و عرفان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران، ایمیل: ac.geravand@azaruniv.ac.ir
۲. دانشجوی دکتری رشته تصوف و عرفان اسلامی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

چکیده

در سنت هندویی یکی از کهن‌ترین آیین‌های هندویی، آیین شیوایی است. در بین طریقت‌های شیوایی، طریقت شیوا سیدانته اهمیت و جایگاه عمده‌ای دارد. هدف ما در این پژوهش، بررسی آثار و ادبیات شیوا سیدانته است که در فهم ادبیات بومی شبه‌قاره هند و آثار تعلیمی سنن مشرق‌زمین، تأثیرات بسزایی دارد. آیین شیوا سیدانته به‌عنوان یکی از کهن‌ترین جریان‌های فکری و طریقت‌های هندویی در شبه‌قاره هند، مجموع ادبیات سامهیتاهای ودایی و اوپانیشادها را به‌عنوان مجموعه آثار و ادبیات شیوایی قبول دارد؛ با این تفاوت که یکی از مهم‌ترین بخش‌های ادبیات آیین شیوا سیدانته، شیواآگمه‌ها است که این طریقت، مبانی و اصول نظام فکری خود را بر مبنای آن پایه‌گذاری کرده است. در واقع می‌توان گفت که آیین شیوا سیدانته یکی از مهم‌ترین جریان‌های فکری و شاخه‌های طریقت شیوایی است که آثار و ادبیات آن را می‌توان در پنج دسته معرفی کرد: نانمارای‌ها، شیواآگمه‌ها، وداها، می‌کاندا شاسترم و دوازده تیرومورای. در این میان، سه دسته نخست (نانمارای‌ها، شیواآگمه‌ها و وداها) در واقع متون و کتب مقدس این آیین را تشکیل می‌دهند، دسته چهارم، نوشتارهای تعلیمی و متون حکمی-عرفانی است و دسته آخر نیز آثار عبادی و نیایشی این مکتب فکری را در شبه‌قاره هند شامل می‌شود. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که معرفی این آثار، نقش مهمی در فهم کیهان‌شناسی و تأملات معرفت‌شناسی، آداب مراقبه و دستورات سلوکی، چگونگی پرستش خدایان و راه‌های نیل به نجات در زندگی انسان دارد. این پژوهش با استناد به متون کلاسیک هندویی با استفاده از روش کتابخانه‌ای و توصیفی-تحلیلی صورت گرفته است.

واژه‌های کلیدی: هندوئیسم، شبه‌قاره هند، ادبیات بومی، طریقت شیوایی، شیوا سیدانته

۱- مقدمه

هندوئیسم در واقع اصطلاح جدیدی است که غالباً غربیان برای اشاره به دین غالب در هندوستان به کار می‌برند. لفظ «هندو»، نامی است که مسلمانان در سده‌های میانه برای اشاره به اهالی اطراف رود سند به کار می‌بردند و بعدها نام مشترکی شد برای همه مردمانی که در شبه‌قاره هند زندگی می‌کردند؛ از این رو، هندوئیسم به‌عنوان مذهب بومی هندیان، دربرگیرنده غالب سنت‌های دینی پدیدآمده در هندوستان است (شاتوک، ۱۳۸۸: ۱۵) که سابقه و قدمت بسیار در بین آیین‌های شرق دارد. از سویی دیگر، شیواپرستی، قدیمی‌ترین جریان دینی و مکتب فکری هندو و یکی از مهم‌ترین آیین‌های مردم هند است و رشته‌ای طولانی از فرزندانگان و قدیسان را در شبه‌قاره هند به خود دیده است. شیواپرستی، با پارسایی و از خودگذشتگی مذهبی

مطالعات شبه‌قاره، دوره ۱۷، شماره ۴۹، ۱۴۰۴، صص ۲۵۱-۲۶۴.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۳ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۲/۱۱/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۵ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

استناد: گراوند، سعید؛ فرهنگ، نسیم. (۱۴۰۴). معرفی آثار و ادبیات شیوا سیدانته در شبه‌قاره هند. *مطالعات شبه‌قاره*، ۱۷(۴۹)، ۲۵۱-۲۶۴.

DOI: [10.22111/jsr.2024.45034.2329](https://doi.org/10.22111/jsr.2024.45034.2329)

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

© گراوند، سعید؛ فرهنگ، نسیم.

زیادی همراه است و جنبه‌های رازآمیز و صوفیانه مهمی دارد. اکنون پس از طرح این مقدمه کوتاه، در ادامه این نوشتار به معرفی و شناسایی ادبیات و آثار آیین شیوا سیدانته و تقسیم‌بندی‌های گوناگون آن که بحث اصلی ما در این نوشتار است، می‌پردازیم.

۱-۱- بیان مسئله و سؤالات تحقیق

پیش از هر چیز و در وهله اول، مهم‌ترین مسئله این نوشتار معرفی ادبیات و آثار آیین شیوا سیدانته است. برای فهم بیشتر به‌ویژه آثار و ادبیات این آیین، سؤالاتی مطرح می‌شود: مهم‌ترین بخش این آثار و ادبیات کدام است؟ نوشتارهای تعلیمی و متون دینی-فلسفی و آثار عبادی، چه جایگاهی در فهم تفکر هندویی در شبه‌قاره دارند. ادبیات شیوا سیدانته بر چه مبنایی و به چه بخش‌هایی، قابل تقسیم است؟ زبان و ادبیات تامیلی در معرفی و شناسایی زبان و ادبیات آیین شیوا سیدانته تا چه اندازه اصالت دارد؟ درباره زبانی که آگمه‌ها و ادبیات شیوا سیدانته به آن زبان نوشته شده، چه دیدگاه‌هایی وجود دارد؟ آگمه‌ها چه نقشی در مجموعه آثار و ادبیات شیوا سیدانته در شبه‌قاره هند دارد؟

۱-۲- اهداف و ضرورت تحقیق

با توجه به اهمیت ادبیات برای شناخت و فهم متون و کتب مقدس در شبه‌قاره هند و حضور آثار و ادبیات تعلیمی در این طریقت، ضروری است تا ضمن بررسی مختصر طریقت شیوا سیدانته، به بررسی ادبیات این آیین به‌صورت مستقل بپردازیم تا بتواند در شناخت بهتر سیر مطالعات هندویی و معرفی آثار و ادبیات آیین شیوا سیدانته در شبه‌قاره هند مفید باشد. از سویی دیگر، اهمیت و ضرورت این آثار و ادبیات را می‌توان در فهم کیهان‌شناسی و معرفت‌شناسی، احکام مربوط به مراقبه و شیوه‌های نجات، طریق یگا، آداب ذکر، چگونگی پرستش خدایان و راه‌های دستیابی به نجات تبیین کرد.

۱-۳- روش تفصیلی تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش به‌صورت توصیفی-تحلیلی است که با ابزار کتابخانه‌ای و متون دست‌اول صورت گرفته است.

۱-۴- پیشینه تحقیق

تا آنجا که امکان جست‌وجو هست، تاکنون در جامعه علمی ایران و مراکز پژوهشی در خصوص طریقت شیوا سیدانته و ادبیات آن به‌طور خاص در آیین هندو نوشته‌ای تألیف نشده است. از این جهت این جستار در معرفی آثار و ادبیات شیوا سیدانته در شبه‌قاره هند، پژوهشی نو به شمار می‌آید.

۲- آیین شیوا سیدانته

سنت شیوا سیدانته، یکی از طریقت‌های مهم ادیان شیوایی و یکی از مهم‌ترین نظام‌های فلسفی هندوئیسم است (Namasivayam, 2002: 7). این اصطلاح، در اصل به معنی نتیجه متقن یا تکامل نهایی طریقت شیواپرستی است (راداکیشان، ۱۳۶۷، ۸۵/۱). این مکتب فکری به پیروان و معتقدان خود، تعالیم نهایی شیواییسم و به نوبه خود، هندوئیسم را ارائه می‌دهد. آیین شیوا سیدانته، در میان پیروان و معتقدان هم‌عقیده خود بیشتر به معنای «دین» یا «فلسفه» (به‌ندرت «الهیات») تأمل به کار رفته است (Flood, 1996: 50). مکتب فکری شیوا سیدانته در واقع نظامی را تشکیل می‌دهد که زمینه را برای تکامل آیین و دین در طریقت‌های شیوایی فراهم می‌سازد. این سنت، در یک تحلیل حداقلی ممکن است از کشمیر سرچشمه گرفته باشد (Flood, 2003: 210).

مبانی این مکتب، در قرن سیزدهم میلادی توسط حکیمی معروف به نام «می‌کاندا» نظام یافت. این آیین را در سنت هندویی، آیین تکامل‌یافته می‌گویند؛ زیرا برخلاف سنت کشمیری که به یک جوهر اعتقاد داشت، به سه جوهر و مقوله اصلی باور دارد که عبارت‌اند از: خداوند، روح و ماده (شایگان، ۱۳۵۷، ۲۳۰/۱).

اصطلاح «شیوا سیدانته» که از دو کلمه «شیوا» و «سیدانته» گرفته شده است، از یک سو ارتباط این مکتب فکری با سایر مکاتب شیوایی را نشان می‌دهد و از سوی دیگر، به نوعی آن را از سایر مکاتب شیوایی و غیر آن متمایز می‌کند. این مکتب فکری که از زیرمجموعه‌های آیین شیوایی است، در برخی موارد کلی با سایر فرقه‌های شیوایی مطابقت دارد. نقطه تمایز این مکتب در اصطلاح، «سیدانته» به معنای «حقیقت غایی» است. سایر مکاتب فکری معمولاً به دنبال توصیف مواضع موجود و در مسیر نیل به حقیقت نهایی هستند، اما به حقیقت نهایی نائل نشده‌اند. آیینی که به غایت تفکر و اندیشه شیوایی راه یافته، همان طریقت سیدانته است که در بالاترین سطح ایمان، یعنی «شیوا سیدانته» به دست می‌آید که نمایانگر نهایی‌ترین مرحله از تفکر و تعالیم شیوایی است (Paranjoti, 1954: 15).

۲-۱- آثار و ادبیات شیوا سیدانته

می‌توان گفت که در سنت هندویی، ادبیات تامیلی حاوی آثار کاملاً اصیل و فراوانی است که همگی از ۳۵۰۰ سال پیش از میلاد مسیح به نگارش درآمده‌اند و هیچ‌گونه تأثیری از زبان سانسکریت نپذیرفته است. همچنین حماسه‌ها و اشعار مقدسی که در ادبیات تامیل هستند، از چنان جایگاه بالاتری برخوردارند که از حیث موضوع و سبک، هیچ‌کدام از آثار کلاسیک سانسکریت با آن‌ها برابری نمی‌کند. این واقعیت که آثار تامیلی از ۳۵۰۰ سال پیش از میلاد تا قرن دوازدهم میلادی بدون وقفه نوشته شده‌اند، برای اثبات ویژگی‌هایی چون نشاط و شادی، شکوفایی، صلح و خرد تامیل‌ها از گذشته‌های بسیار دور کافی است. زبان تامیلی با وجود تغییرات در گفتار و آداب و رسوم تامیلی‌ها، با توجه به فواصل مکانی، تنوع آب‌وهوایی و ارتباطی، توانسته است هویت پنج هزار ساله خود را حفظ کند؛ که مسلماً در طول سالیان متمادی به دست طبقات مختلف مردم تامیل در سراسر هندوستان رشد و نمو یافته است (Vedachalam, 1966: 15).

طریقت و مکتب فکری شیوا سیدانته، مجموع کتب سامهینتاهای ودایی و اوپانیشادها و همچنین مجموعه ۲۸ آثار سانسکریت و رودرا آگمه‌ها را که تاریخ این آثار به قرن هفتم میلادی باز می‌گردد، به‌عنوان مجموعه ادبیات شیوایی قبول دارد. این آیین، اگرچه خود را از دیگر نظام‌های شیوایی متمایز می‌کند، در کنار این ادبیات، دوازده تیرومورای و چهارده می‌کاندا شاسترا را به‌عنوان مرجع کتاب مقدس می‌پذیرد (Lorenzen, 1987: 13/11).

بنابراین، در یک تحلیل حداکثری با استناد به منابع موجود، ادبیات شیوا سیدانته را می‌توان به شکل زیر دسته‌بندی کرد:

۱- نانمارای‌ها (چهار کتاب مقدس)

۲- شیوا آگمه‌ها (مجموعه آگمه‌های شیوا)

۳- وداها (قدیمی‌ترین کتب دینی در هند)

۴- می‌کاندا شاسترام (ادبیات تعلیمی شیوایی)

۵- دوازده تیرومورای (ادبیات و مجموعه سروده‌های آیینی و نیایشی)

از میان این طبقه‌بندی، سه دسته اول، کتب مقدس را تشکیل می‌دهند، دسته چهارم، مشتمل بر نوشتارهای تعلیمی و فلسفی است، و دسته آخر نیز آثار عبادی و نیایشی این مکتب فکری را شامل می‌شود. در اینجا به مندرجات و شرح و تفسیر این مجموعه از آثار و ادبیات شیوا سیدانته می‌پردازیم.

۲-۱-۱- نانمارای

دسته اول از آثار و ادبیات شیوا سیدانته مشتمل است بر نانمارای. اصطلاح «نانمارای» به معنای چهار کتاب مقدس است که مضامین و مندرجات آن به شرح زیر است:

۱. تایتیرام ۲. پودیهام ۳. سامام ۴. تالوااکارام

این آثار و ادبیات در طریقت شیوا سیدانته در شبه‌قاره هند به موضوعاتی در رابطه با تقوا و پارسایی، لذات جاودانه، ثروت و امکان نیل به نجات و سعادت می‌پردازند و شامل ستایش‌های ایزدان شیوایی هستند. خدایان در ادیان متفاوت‌اند و این اختلاف، امری ظاهری است؛ زیرا در ادیان هیچ تفاوتی وجود ندارد و همه ادیان راهی به سوی پروردگار هستند (رک. آبسالان، ۱۳۹۶). درباره تفاوت میان نانمارای و وداها در باب ستایش ایزدان، گفته می‌شود که وداها بر کثرت خدایان متمرکز هستند و شامل دعاهایی برای زندگی هستند؛ در صورتی که نانمارای تنها به پرستش یک خدا پرداخته و روش‌هایی برای زندگی اقشار مختلف جامعه ارائه می‌دهد. برخی از دعاها و نیایش‌های نانمارای در زمان عبادت تلاوت می‌شوند. از آنجا که این آیات، خاستگاهی و حیانی دارند، در آیین شیوا سیدانته از اهمیت زیادی برخوردار هستند؛ بنابراین، این نیایش‌ها باید به صورت شفاهی از طریق گورو و مرشد معنوی به مردم منتقل شوند تا تأثیرشان را روی اغلب مردم بگذارند (Lorenzen, 1987: 13/11).

۲-۱-۲- شیوا آگمه‌ها

بخش دیگری از آثار و ادبیات شیوا سیدانته، شیوا آگمه‌ها است که آیین شیوا سیدانته نظام فکری‌اش را بر مبنای آن که شامل ۲۸ اثر است، پایه‌گذاری کرده است. این شیوا آگمه‌ها، به دو بخش آگمه خدایی و آگمه انسانی تقسیم‌بندی می‌شوند. ۱۰ مورد اول این مجموعه از آثار، به عنوان ریشه‌های آگمه‌ها در نظر گرفته می‌شوند و فرض بر این است که مستقیماً توسط خدایان تعلیم داده می‌شود؛ در حالی که باقی آثار هرچند منشأ و خاستگاهی الهی دارند، توسط انسان تعلیم و آموزش داده می‌شود (Vedachalam, 1966: 16).

آگمه‌ها، مجموعه‌ای از ادبیات اولیه شیوایی، و به معنی خاستگاه و منبع تعلیم است. کلمه «آگمه» به کتاب مقدس معتبر اشاره دارد. این اصطلاح به معنای واقعی کلمه سنت یا «آنچه از بین رفته است» است (Grimes, 1996: 73). متون آگمه به شرح و تبیین کیهان‌شناسی، معرفت‌شناسی، آموزه‌های فلسفی، احکام مربوط به مراقبه و شیوه‌های نجات، چهار نوع یگا، آداب ذکر، ساخت معبد، چگونگی پرستش و عبادت خدایان و راه‌های دستیابی به نجات و آرزوهای شش‌گانه می‌پردازند (Dhavamony, 1999: 54-56). این متون شیوایی، به زبان‌های سانسکریت و تامیلی بوده که به خط گرانتا و زبان تامیل نگاشته شده‌اند (Peterson, 1992: 11).

محتوای شیوا آگمه‌ها، در رابطه با اصول و عقاید اساسی شیوا سیدانته است. در معنای «آگمه» دو تفسیر آورده شده است: یکی اینکه «آ» به معنای «پاشا»، «گ» به معنی «پاشو»، و «مه» به معنی «پاتی» است؛ و همچنین آگمه با خدا و روح و ماده مرتبط است که کل واقعیت سیدانته را ثابت می‌کند. دوم اینکه «آ» به معنای «شیوا جنانه»، «گ» به معنای «مکشه»، و «مه» به معنای «شکل‌گیری آلودگی و ناخالصی» است (Vroost, 2000: 76). در معنای دوم، فرایند نجات مد نظر است که در آن از طریق شیوا جنانه، ناخالصی و آلودگی کنار گذاشته می‌شود و فرد به مقام مکشه نائل می‌شود. هرکدام از این تفاسیر بر مبنای مکتب فکری شیوا سیدانته ممکن است پذیرفته شوند. بنابراین، با توجه به معنای‌ای که برای کلمه «آگمه» گفته شد، روشن می‌شود که این ابیات شیوایی، به زبان تامیلی هستند (Vedachalam, 1966: 17).

متون آگمه دارای سه شاخه اصلی هستند که عبارت‌اند از: شیوا آگمه، ویشناوا آگمه و شکته آگمه (Zalewski, 2012: 31). ادبیات آگمه بسیار گسترده است و شامل ۲۸ شیوا آگمه، ۷۷ شکته آگمه (به آن تتره‌ها نیز

گفته می‌شود) و ۱۰۸ ویشناوا آگمه (همچنین به آن‌ها پانچاراترا سامهیتا می‌گویند) است که تعداد زیادی اوپه-آگمه نیز در آن دیده می‌شود (Klostermaier, 2007: 49).

منشأ و تاریخ آگمه‌ها مشخص نیست. برخی از آن‌ها ودایی و برخی دیگر غیرودایی هستند (Raju, 2009: 45). محققان معتقدند که نخستین آگمه‌ها در دوره بعد از وداها تصنیف شده‌اند؛ یعنی هنگامی که آیین‌های ودایی در حال افول بود و شیوائیسم، ویشنوئیسم و سایر آیین‌های مذهبی در حال گسترش بودند. برخی معتقدند کهن‌ترین آگمه‌ها، بسیار قدیمی‌تر از وداها هستند (Beck, 1993: 151). محققان خاطر نشان می‌کنند که برخی از ادبیات و متون آگمه هندو به نظر می‌رسد که اقتدار وداها را انکار می‌کنند؛ در حالی که بخش‌های دیگری از متون آگمه حاکی از آن است که احکام آن‌ها، روح واقعی وداها را نشان می‌دهد (Lipner, 2004: 27).

آگمه‌ها توسط پانینی به‌عنوان یک اصطلاح زبانی، برای توصیف و شکل‌گیری اصطلاحات و تعبیری خاص استفاده شده است. سنت تتریک، آگمه‌ها را به‌عنوان معتبرترین و مقدس‌ترین متون درباره روش‌های پرستش سگونه ایشوره یا برهمن می‌شناسد. در یک مفهوم جزئی، آگمه‌ها حاوی متون تتره‌ای هستند که شامل اصول و عملکرد شیوائیسم، در قالب تعلیماتی از طرف شیوا به همسر خود پروتی ارائه شده‌اند. در مقابل، نیگامه‌ها به‌عنوان شاخه دیگری از آثار مقدس، پروتی را به‌عنوان معلم، و شیوا را به‌عنوان دریافت‌کننده آن حقایق نشان می‌دهند. مطابق با سنت تتریک، وداها جزو نیگامه‌ها هستند (cf. Müller, 2001: 14/171).

هر آگمه متشکل از چهار قسمت یا کاندا است: بخش جنانه کاندا، به‌عنوان بخشی در نظر گرفته می‌شود که به معرفت خدا منجر می‌شود. بخش یگا کاندا، مفهومی برای تمرکز روح است، همان‌گونه که منتره از دل و جان سالک محافظت می‌کند (رک. گراوند، ۱۳۹۹). بخش کریا کاندا، در باب تمامی نیایش‌ها و اعمال، از جمله قربانی کردن در راه بت‌ها و سنگ‌های معابد بحث می‌کند و بخش چاریا کاندا، اغلب آداب سلوک و روش‌های عبادی را آموزش می‌دهد. مطالب مربوط به دو بخش آخر در واقع در رابطه با جزئیات مراسم و مناسک مختلف هستند. بخش جنانه، در مسائل فلسفی استفاده می‌شود و بخش یگا، در چگونگی فهم روان‌شناسی هند، از اهمیت فراوانی برخوردار است. این نظریه وجود دارد که اگرچه وداها و اوپانشادها به‌عنوان اصول کلی کتاب مقدس هندوان مورد تأیید قرار گرفته‌اند، مبنای اولیه آن‌ها از اصول و اندیشه‌های آگمه‌ها گرفته شده است (Filliozet, 1991: 68-69).

داوامونی -از محققان برجسته فرهنگ و ادبیات هندویی- اعتقاد دارد که وداها و اوپانشادها، متون متداول هندوئیسم هستند (Hume, 1951: 17)؛ در حالی که آگمه‌ها، متون مقدسی هستند که در آیین‌های خاص هندویی مورد استفاده قرار می‌گیرند. آثار ادبیات ودایی، به هزاره نخست قبل از میلاد مسیح و پیش از آن تعلق دارد؛ در صورتی که تاریخ آثار آگمه‌ای را می‌توان در هزاره اول عصر متداول جست‌وجو کرد. ادبیات ودایی در طریقت شیوائیسم، مقدماتی و عمومی در نظر گرفته می‌شوند، در حالی که آگمه‌ها، آثار فنی و پیشرفته محسوب می‌شوند (Dhavamony, 1999: 33) و نقش مهمی در زندگی فرادستان و فرزندانگان دارند.

همچنین، این استدلال وجود دارد که برخی از اوپانشادها و حتی برخی از بخش‌های بهاگودگیتا، تفسیر آگمه‌های موجود هستند. به همین دلیل، پیروان شیوا این متون را برتر از وداها می‌دانند. برخلاف وداها، آگمه‌ها برای تمامی طبقات اجتماعی از جمله زنان منظور شده است. بسیاری از آگمه‌ها متعلق به طریقت شیوائیسم هستند و شیوا را به‌عنوان خدای متعال می‌شناسند؛ در صورتی که آگمه‌های ویشناوا و شکتی نیز وجود دارند که به ترتیب، ویشنو و شکتی را به‌عنوان عالی‌ترین ایشوره می‌شناسند. درباره تعداد واقعی آگمه‌ها هیچ اتفاق‌نظری در بین اهل تحقیق وجود ندارد. تقسیم‌بندی دیگری وجود دارد

مبنی بر اینکه چه کسی به‌عنوان خدای اصلی شناخته می‌شود؛ آگمه‌ها به شیوا، ویشنوا و شکتی یا تَنتره تقسیم‌بندی می‌شوند. در واقع می‌توان گفت که پانچرتره آگمه‌ها و ویکاناسا آگمه، متعلق به سنت ویشنوا هستند (Dhavamony, 1999: 34).

شواهد بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد آثار و ادبیات نانمارای و آگمه‌ها عمدتاً متعلق به دوره شکوفایی مجدد هستند. بدین ترتیب، می‌توان تاریخ تقریبی نگارش آن‌ها را مشخص کرد. کیدامبارانار که وظیفه دشوار مطالعه کتب زبان تامیلی را بر عهده داشت، عنوان کرده که نانمارای و نه نفر از اعضای آیین شیوا سیدانته، بین سال‌های ۱۴۵۰ تا ۱۶۰۰ پیش از میلاد، معبدی را در کوهستان ماهندرا بنا نهاده بودند. البته این تاریخ‌ها تا حد زیادی غیرمنطقی به نظر می‌آیند و از این رو، تاریخ‌های بعدی که از سوی سایر محققان عنوان شده باید مورد توجه قرار بگیرد. با توجه به تاریخ ظهور شیوائیسم و شیوا آگمه‌ها، گفته می‌شود که اصول کلی این آیین، در اصول مهابهاراته و در قرن ششم پیش از میلاد نگاشته شده است. همچنین این مسئله نیز مورد تأیید قرار گرفته که در خرابه‌های تپه مهنجودارو و هاراپا، شواهدی به دست آمده که نشان می‌دهد ۵۰۰۰ سال پیش در این مناطق، آیین شیوایی، آیینی غالب بوده است. شیوائیسم که از آن زمان وجود داشته، مورد حمایت دراویدی‌ها بوده که در این دوره کل شبه‌جزیره هند را نیز اشغال کرده است. نانمارای به‌عنوان بخشی از آثار و ادبیات شیوا سیدانته، ابتدا در مقدمه کتاب «تولکاپیام» -اولین دستور زبان تامیلی که هنوز هم موجود است- نمود یافت. مقدمه این کتاب، توسط نویسنده‌ای در همان دوران نوشته شده بود. گفته می‌شود که تولکاپیام، ابتدا توسط پانینی نوشته شد؛ زیرا به دستور زبان سانسکریت تسلط داشت. اگر فرض را بر این بگیریم که این کتاب توسط پانینی نوشته شده، شاید بتوان نتیجه گرفت که زمان نگارش آن به اوایل قرن هفتم پیش از میلاد برمی‌گردد (Vedachalam, 1966: 17).

درباره زبانی که آگمه‌ها ابتدا به آن زبان نوشته شده، اختلاف نظر وجود دارد. مطابق با یک نظریه، این آثار در ابتدا به زبان سانسکریت نوشته شده‌اند؛ و براساس دیدگاه دیگر، شیوا آگمه‌ها نمایانگر قدیمی‌ترین آثار ادبیات دراویدی بوده که بخش عمده‌ای از آن‌ها در جریان یک سیل عظیم از بین رفته است. تنها شمار اندکی از آن‌ها به زبان سانسکریت ترجمه شده و به شکل کنونی نگهداری می‌شود. این دیدگاه اخیر، توسط محققان تامیلی تأیید شده است. بر همین اساس، یکی از نویسندگان معتقد است که از میان شیوا آگمه‌های اولیه، ۹ آگمه به زبان تامیلی نوشته شده‌اند. مانیکاواساگار به این مسئله اشاره می‌کند که آگمه‌ها در مکان مقدس تامیلی‌ها، یعنی کوه ماهندرا شکل گرفته‌اند. از آنجا که این کوه در منطقه تامیلی قرار دارد، کسانی که در ابتدا این کتاب را نوشتند، حتماً به زبان تامیلی صحبت می‌کرده‌اند. علاوه بر این، در زمان نگارش این مکتوب، زبان تامیلی زبان این منطقه بوده است. با این وجود، احتمالاً آگمه‌های بعدی به زبان سانسکریت نوشته شده‌اند؛ زیرا در آن زمان، این زبان در منطقه دراویدی نفوذ کرده بود (Vroost, 2000: 83).

۲-۱-۳- سامهیتاهای ودایی

بخش دیگری از آثار و ادبیات شیوا سیدانته را ودا-سامهیتا یا سامهیتاهای ودایی تشکیل می‌دهند. وداها، کهن‌ترین نوشته‌های دینی در هند هستند (Dutt, 2006: 36). واژه «ودا» در سانسکریت به معنی «دانش» است؛ و این متن‌ها حاوی اطلاعاتی درباره نیایش خدایان و مناسک مرتبط با آتش مقدس است. تعیین تاریخ دقیق این متن‌ها مشکل است؛ اما پژوهشگران معتقدند که آن‌ها بین ۶۰۰ پیش از میلاد تا ۱۵۰۰ به نگارش درآمده‌اند. وداها به‌طور شفاهی حفظ شدند. خانواده‌های روحانی، متن‌های مزبور را نسل به نسل به دست آیندگان می‌رسانیدند و آن‌ها را با استفاده از شیوه‌های دقیق فنون یادگیری به‌خوبی نگهداری می‌کردند (شاتوک، ۱۳۸۸: ۳۵).

وداها همچنین، ادبیات شروتی (آنچه شنیده می‌شود) نامیده می‌شوند. این امر، آن‌ها را از سایر متون دینی که سمرفتی (آنچه به یاد می‌آید) خوانده می‌شوند، متمایز می‌کند. این متون برای هندوان ارتدوکسی، مکاشفه‌هایی هستند که پس از مراقبه و تفکر شدید توسط حکیمان باستانی به دست می‌آید و همچنین متونی هستند که از زمان‌های بسیار قدیم با دقت بیشتری

حفظ شده‌اند (Hume, 1951: 51). خود سرودهای ودایی مدعی‌اند که آن‌ها توسط ریشی‌ها به وجود آمده‌اند (Scharfe, 2002: 13). وادها، آیین‌های ودایی و علوم تابع آن که ودانگاه‌ها نامیده می‌شوند، بخشی از برنامه‌های درسی دانشگاه‌های قدیمی شرق از جمله تاکسیلا، نالاندا و ویکراماشیلا بود (Walton, 2015: 122). تعبیر متون ودایی به دو معنی متمایز به کار می‌رود:

۱- متونی که در دوره ودایی به زبان سانسکریت ودایی تصنیف شده‌اند.

۲- هر متنی که به‌عنوان «متناسب به وادها» یا «استنباط از وادها» در نظر گرفته می‌شود.

شواهد کافی وجود دارد که ویاسا، گردآورنده وادها، چهار نوع مَتره (ذکر) را در چهار سامهیتا (مجموعه) به نظم درآورده است (Holdrege, 2012: 249). چهار مجموعه از مطالب که مرتبط با مناسک و آداب دینی هستند، عبارت‌اند از: ریگ‌ودا، سامه‌ودا، یجورودا و آتروه‌ودا (Flood, 1996: 35).

ریگ‌ودا سامهیتا، قدیمی‌ترین نسخه متون مقدس هندی است. این مجموعه شامل ۱۰۲۸ سرود به زبان سانسکریت ودایی و در کل، ۱۰۶۰۰ سرود است که در ده کتاب به نام مَندله‌ها گردآوری شده است. سرودها، به خدایان ریگ‌ودا اختصاص داده شده‌اند. این کتاب‌ها توسط شاعران گروه‌های مختلف کاهنی، تقریباً در اوایل دوره ودایی، تهیه، و در شمال غربی شبه‌قاره هند آغاز شده است (Avari, 2007: 77). روحانیان، این سرودها را در هنگام برگزاری مناسک مربوط به آتش مقدس از حفظ می‌خواندند (شاتوک، ۱۳۸۸: ۳۵).

سامه‌ودا سامهیتا، شامل ۱۵۴۹ بند شعر است که تقریباً به‌طور کامل (به‌جز ۷۵ مَتره) از ریگ‌ودا اتخاذ شده است. سامه‌ودا، مشتمل بر دو بخش عمده است: بخش اول، شامل چهار مجموعه اشعار (گانا) است و بخش دوم، سه کتاب شعر (آرسیکا) است. سرودهای موجود در کتاب‌ها با شعرهای کتاب آرسیکا مطابقت دارد. درست مانند ریگ‌ودا، بخش‌های اولیه سامه‌ودا با سرودهای آگنی و ایندرا شروع می‌شوند؛ اما در ادامه تغییر می‌یابند (Witzel, 1997: 269). سامه‌ودا، کتاب سرودی است که بر مبنای ریگ‌ودا، همراه با دستورالعمل‌هایی برای طرز یادگیری از بر خواندن آن سرودها، نوشته شده است (شاتوک، ۱۳۸۸: ۳۵).

یجورودا سامهیتا، دربردارنده عبارت‌های کوتاه منثور و منظوم یا مَتره‌ها است که در هنگام برگزاری مناسک دینی از آن‌ها استفاده می‌شود (همان، ۳۵). این مجموعه، دستورات مربوط به مناسک و آیین‌های مذهبی است که توسط کشیش بیان می‌شود. قدیمی‌ترین و باستانی‌ترین بخش یجورودا سامهیتا، حدود ۱۸۷۵ سرود است که بر مبنای اشعار ریگ‌ودا هستند (Nicholas, 2003: 273). برخلاف سامه‌ودا که کاملاً بر مَتره‌های ریگ‌ودا مبتنی هستند و به‌عنوان آهنگ ساخته شده‌اند، یجورودا سامهیتا، منثور است و به لحاظ زبانی با متون اولیه ودایی تفاوت دارد. یجورودا، منبع اصلی آداب مربوط به قربانی‌ها در دوره ودایی و مناسک و مراسم مرتبط با آن است (Witzel, 2003: 76-77).

آتروه‌ودا سامهیتا، مجموعه‌ای از سرودهای دینی و عبارت‌های سحرآمیز است که بسیاری از آن‌ها به آداب و مناسک مربوط به قربانی‌کردن وابسته نیستند، اما با مسائل زندگی روزمره در ارتباط‌اند (شاتوک، ۱۳۸۸: ۳۵). این مجموعه، حدود ۷۶۰ سرود دارد که حدود ۱۶۰ سرود از آن با ریگ‌ودا مشترک است (Michaels, 2004: 56). بیشتر سرودها مَتره‌ای، اما برخی از بخش‌ها فاقد جنبه سلوکی هستند. آتروه‌ودا در دوره ودایی به‌عنوان ودا در نظر گرفته نشده بود، تا اینکه در اواخر هزاره اول قبل از میلاد به‌عنوان ودا پذیرفته شد. این تاریخ، آخرین نگارش آن بود (احتمالاً حدود ۹۰۰ سال پیش از میلاد)؛ اگرچه برخی از موارد آن ممکن است مربوط به زمان ریگ‌ودا یا قبل از آن باشد (Flood, 1996: 37).

با این اوصاف، کتب وادها از آثار و ادبیات مقدس آیین شیوا سیدانته‌ای محسوب می‌شوند. تیرومولار، اگرچه اعتقاد دارد ارزش دو اثر وادها و آگمه‌ها یکسان است، ویژگی‌های مختلفی برای هر یک از این دو اثر ذکر می‌کند. وی می‌گوید وادها و

آگمه‌ها هردو دارای اعتبار هستند و از حقیقتی بالاتر الهام گرفته‌اند؛ اما یکی عام و دیگری خاص است که هردو به نوعی بیانگر تجلی و مکاشفه خداوند هستند (cf. Hume, 1951: 1/4). زمانی که کسی می‌گوید میان این دو اثر اختلاف وجود دارد، باید بیان کرد که در واقع تفاوت چندانی میان این دو وجود ندارد. اینکه وداها، عام و کلی، و شیوا آگمه‌ها خاص هستند، دیدگاه شیوا جنانه سیدیار نیز هست. همچنین حامیان آیین سیدانته بر این باورند که روح در مراحل مختلف پیشرفت معنوی، برای تأمین نیازهایش به کتب متفاوتی نیاز دارد. وداها با آداب و رسوم مذهبی‌اش بیشتر در مراحل اولیه روح کاربرد دارد؛ در حالی که شیوا آگمه‌ها با مراحل پایانی پیش از رسیدن روح به موکتی در ارتباط هستند. وداها بیشتر عمومی خوانده می‌شوند، زیرا خدایان زیادی را برای پاسخگویی به نیازهای روح در مراحل مختلف سلوک معنوی معرفی می‌کنند. اما شیوا آگمه‌ها ادبیات خاص فهم نامیده می‌شوند، زیرا اصطلاحات درون آن مبتنی بر این است که تنها، شیوای یکتا است که می‌تواند بالاترین حد حقیقت و وجود غایی را درک کند. از نظر آیین شیوا سیدانته، آگمه‌ها از اهمیت بیشتری برخوردارند. بر همین اساس تیرومولار، مکاتب شیوایی را نزدیک‌ترین مکاتب به اعتقادات خود می‌داند که علاوه بر پذیرش وداها، شیوا آگمه‌ها را نیز می‌پذیرند. وی به دیدگاه ودایی، به‌عنوان دیدگاه عام، و به دیدگاه آگمه‌ای به‌عنوان سیدانته دیدگاه نهایی و خاص توجه می‌کند (Vedachalam, 1966: 19).

۲-۱-۴- می‌کاندا شاسترام

می‌کاندا شاسترام، بخش دیگری از ادبیات شیوا سیدانته را شامل می‌شود. در واقع می‌کاندا شاسترام‌ها، آثار تعلیمی هستند که در قرن سیزدهم و اوایل قرن چهاردهم توسط متفکران زبان و ادبیات تامیلی به نگارش درآمده‌اند. از میان متفکران آیین شیوا، می‌کاندا دوار، تأثیرگذارترین آن‌ها بود (Lorenzen, 1987: 13/21). تاریخ مربوط به این آثار مختلف، هم‌زمان با دوره سالی‌وا‌هانا است که می‌کاندا شاسترام آن‌ها را گردآوردی، ویرایش و تدوین کرده است. یکی از موضوعاتی که در پذیرش این تاریخ‌ها تردید ایجاد می‌کند، این است که آرول ناندی، پدر می‌کاندا، اثر خود را ۳۲ سال پس از تألیف کتاب می‌کاندا نوشته است؛ البته این امر، چندان دور از ذهن نیست. تاریخ دیگری که درباره تألیف آثار این نویسندگان، زمان تقریبی ارائه می‌دهد، این است که اوماپاتی، در مقدمه سانکاراپانیراکارانام، تاریخ تألیف این اثر را سال ۱۲۳۵ شیوایی بیان می‌کند که هم‌زمان با تاریخ ۱۳۱۳ میلادی است. با توجه به اینکه اوماپاتی تقریباً جزو نویسندگان مقدم این دسته بوده است، می‌توان نتیجه گرفت که قرن سیزدهم میلادی و نیمه اول قرن چهاردهم، دوره نگارش و شکوفایی آثار و ادبیات شیوا سیدانته در شبه‌قاره هند بوده است (Agrawala & Krishna Warriar, 1992: 19).

می‌کاندا دوار، از دیگر نویسندگان برجسته ادبیات شیوا سیدانته است. آیین شیوا که دوره غلبه بر آیین بودایی و آیین جین را پشت سر گذاشته بود، به دلیل تعدد فرقه‌های مذهبی فراوان در هند، مجدداً با دوره‌ای از افول روبه‌رو شد. پیروان شیوائیسم برای احیای دوباره آیین خود، دست به دعا برداشتند. مصادف با همین دوره بود که یک زن و شوهر شیوایی در تیروپناکادام برای خوشبختی خود به درگاه خدا دعا کردند؛ در پاسخ به دعاهایشان، صاحب پسری به نام اسوتاونام شدند. این کودک، قدرت ذهنی قابل‌توجهی داشت. بنابراین، به نظر می‌رسید باید تحت تعلیم آموزه‌های قدیس پارانجوتی مونیوار قرار گیرد. اسوتاونام پس از دریافت تعلیم عمیق، نام خود را به «می‌کاندا» به معنای «کسی که حقیقت را دیده است» تغییر داد (Vedachalam, 1966: 19). اثر او با نام «شیوا جنانه بودام»، تبلور تازه‌ای از آیین شیوا سیدانته است. عقایدی وجود دارد مبنی بر اینکه این اثر، در واقع ترجمه تامیلی بخشی از کتاب راتوراوا آگمه است که به زبان سانسکریت ترجمه شده است. با توجه به اختلاف میان این دو اثر گفته می‌شود اگر مترجمی پیدا شود که بینش برتری نسبت به ترجمه اثر نویسنده دیگر داشته باشد، آن مترجم، می‌کاندا است؛ بنابراین از نظر محققان زبان و ادبیات تامیلی، شیوا جنانه بودام، زبان سانسکریت را عمق معنا بخشیده است.

همچنین سوبرامانیا پیلای، در کتاب اخیرش با عنوان «شیوا جنانه بوداموم می‌کانداروم»، به این مسئله پیچیده پرداخته است. وی معتقد است که اگر بودام را ترجمه راتوراوا آگمه بدانیم که به عقیده او منشأ غیرانسانی و الهی دارد، می‌کاندا را با افتخار می‌توان مترجم بزرگ به شمار آورد. از آنجا که چنین ادعایی تا به حال مطرح نشده است، نظریه ترجمه آن از آگمه را به‌طور قاطع نمی‌توان تأیید کرد. علاوه بر این، وی ادعا می‌کرد که شواهد بسیاری وجود دارد که ثابت می‌کند آثار می‌کاندا، آثار اصلی خودش هستند (Vedachalam, 1966: 20). در واقع می‌توان گفت که شیوه‌ای که می‌کاندا دوار تدریس می‌کرد، به شیوا سیدانته، «آموزه پیروان شیوا» معروف و مشهور شد (Lorenzen, 1987: 13/11).

۲-۱-۵- تیرومورای

در بحث از آثار و ادبیات در شبه‌قاره هند می‌توان گفت که آیین شیوا سیدانته، اعتبار خود را از ۲۸ آگمه، آثار عبادی چندین قدیس شیوایی و نوشته‌های چند متفکر به دست می‌آورد. اولین گروهی معروف شیوا سیدانته، ناندیناتا بود که حدود ۲۵۰ سال قبل از میلاد در کشمیر زندگی می‌کرد. وی تلفیقی از ۲۶ فراز سانسکریت به نام ناندیکشوارا کاسیکا را به نگارش درآورد که در آن، اصول اساسی مکتب فکری شیوا سیدانته بیان شده است. شخصیت برجسته بعدی این سنت، تیرومولار بود که فرقه تیروماندیرام را در تامیل تشکیل داد و سنت ناندیناتای این مکتب را به مردم جنوب هند معرفی کرد (Lorenzen, 1987: 13/11). او با تأکید بر جنبه عبادی، نقش بسزایی در گسترش و محبوبیت طریقت شیوائیسم در جنوب هند داشت. نقش وی در آیین شیوایی، آن قدر مهم بود که سنت ناندیناتا، حتی امروز نیز در جنوب هند رواج دارد. اثر او توسط نسل‌های بعدی از جمله: آپار، سوندارار و سامباندار در توارام تا زمان حاضر باقی مانده است. این قدیسان از جایی به جای دیگر و از معبدی به معبد دیگر حرکت می‌کردند و آواز جلال شیوا را می‌خواندند و در مقابل مخالفت شدید جینیسم و بودیسم، شیوائیسم را به جنبشی مردمی تبدیل کردند. مانیکاواچاکار نیز یکی دیگر از این چهره‌ها است که پس از این قدیسان بزرگ، به ظهور رسید و به محبوبیت مکتب فکری شیوا سیدانته در جنوب هند کمک فراوانی کرد (Walker, 1995: 107). اثر وی در مجموعه اشعار معروف به تیروواساگام، ثبت و نگهداری شده است. آثار این قدیسان بزرگ شیوایی، در مجموعه‌ای از ادبیات شیوا سیدانته به نام تیرومورای توسط نامپی آنتار نامپی که در قرن یازدهم میلادی زندگی می‌کرد، تدوین و گردآوری شده است. با این اوصاف، تیرومورای، منبع معتبر ادبیات شیوا سیدانته است و جزو اشعار و نیایش‌های قدسی و عبادی محسوب می‌شود که در جنوب هند، توسط عارفان طریقت شیوایی سروده شده است (Lorenzen, 1987: 13/11).

۳- نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان می‌دهد که در فرهنگ و ادبیات هندویی، سنت شیوایی یکی از طریقت‌های کهن شرق است که خود به چند شاخه مهم تقسیم‌بندی می‌شود. آیین شیوا سیدانته یکی از مهم‌ترین شاخه‌های آیین شیوایی است که در این پژوهش به آثار و ادبیات این آیین پرداخته شد.

ادبیات شیوا سیدانته به پنج دسته: نانمارای‌ها، شیواآگمه‌ها، وداها، می‌کاندا شاسترم و دوازده تیرومورای تقسیم‌بندی می‌شود. سه مورد اول، کتاب مقدس را تشکیل می‌دهند. دسته چهارم، نوشتارهای تعلیمی و فلسفی است، و دسته آخر نیز آثار عبادی و نیایش این مکتب فکری را شامل می‌شود.

نانمارای، به معنای چهار کتاب مقدس است که به موضوعاتی در رابطه با تقوا، لذات، ثروت و سعادت می‌پردازد. شیوا آگمه‌ها خود به دو بخش آگمه خدایی (مستقیماً توسط خدا تعلیم داده می‌شود) و آگمه انسانی (توسط انسان آموزش داده می‌شود) تقسیم‌بندی می‌شود. محتوای شیوا آگمه در رابطه با اصول و عقاید اساسی شیوا سیدانته است. در آگمه فرایند نجات و سعادت غایی مد نظر است که در آن از طریق شیوا جنانه، ناخالصی و آلودگی کنار گذاشته می‌شود و فرد به مکشه نائل می‌شود. ودا به معنی «دانش» است؛ این متن‌ها حاوی اطلاعاتی دربارهٔ مناسک مرتبط با آتش مقدس است. می‌کانداشاسترام و تیرومورای نیز جزو آثار تعلیمی هستند که توسط تامیلی به نگارش درآمده است. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که طریقت و مکتب فکری شیوا سیدانته، مجموعه کتب سمهیتاهای ودایی و اوپانیشادها و همچنین مجموعه ۲۸ اثر سانسکریت و رودرا

آگمه‌ها را که تاریخ این آثار به قرن هفتم میلادی بازمی‌گردد، به‌عنوان مجموعه ادبیات شیوایی قبول دارد. این آیین، اگرچه خود را از دیگر نظام‌های شیوایی متمایز می‌کند، در کنار این آثار و ادبیات، دوازده تیرومورای و چهارده می‌کاندا شاسترا را به‌عنوان ادبیات شیوا سیدانته و متون کتاب مقدس می‌پذیرد.

۴- منابع

- آبسالان، محب‌علی. (۱۳۹۶). نهضت اصلاحی راماکریشنا و شاگردش ویوکانندا در هند، *مطالعات شبه‌قاره*، ۹ (۳۳).
 راداکریشنان، سروپالی. (۱۳۶۷). *تاریخ فلسفه شرق و غرب*، جلد اول، مترجم: خسرو جهاننداری، تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.
 شاتوک، سیبیل. (۱۳۸۸). *دین هندو*، مترجم: حسن افشار، تهران: نشر مرکز.
 شایگان، داریوش. (۱۳۵۷). *ادیان و مکتب‌های فلسفی هند*، جلد دوم، چاپ هفتم، تهران: امیرکبیر.
 گراوند، سعید. (۱۳۹۹). اهمیت مندرله و نقش معرفت‌شناسی آن در منازل سلوک در طریقت و جره‌یانه، *مطالعات شبه‌قاره*، ۱۲ (۳۸).

- Agrawala, & Krishna Warriar, A. J. (Trans.). (1992). **The Kali Purana**. Chennai: Vasanta Press.
 Avari, B. (2007). **India: The ancient past**. London: Routledge.
 Beck, G. (1993). **Sonic theology: Hinduism and sacred sound**. University of South Carolina Press.
 Dhavamony, M. (1999). **Hindu spirituality**. Gregorian University and Biblical Press.
 Dutt, S. (2006). **India in globalized world**. Manchester University Press.
 Filliozet, J. (1991). **Religion, philosophy, yoga: A selection of articles**. Motilal Banarsidass.
 Flood, G. (1996). **An introduction to Hinduism**. Cambridge University Press.
 Flood, G. (2003). **The Blackwell companion to Hinduism**. Blackwell Publishing Ltd.
 Grimes, J. (1996). **A concise dictionary of Indian philosophy: Sanskrit terms defined in English**. State University of New York Press.
 Holdrege, B. A. (2012). **Veda and Torah: Transcending the textuality of scripture**. Suny Press.
 Hume, R. E. (Trans.). (1951). **The thirteen principal Upanishads**. Madras: Oxford University Press.
 Klostermaier, K. (2007). **A survey of Hinduism: Third edition**. State University of New York Press.
 Lipner, J. (2004). Hinduism: The way of the banyan. In S. Mittal & G. Thursby (Eds.), **The Hindu world**.
 Lorenzen, D. (1987). "Saivism" in **Encyclopedia of Religion**. Mircea Eliade (Ed.), Vol. 13. New York: Macmillan.
 Michaels, A. (2004). **Hinduism: Past and present**. Princeton University Press.
 Müller, M. (Trans.). (2001). **The Upanisads (2 vols.)**. Richmond, Surrey: Curzon Press.
 Namasivayam, R. (2002). **Vedantam vs Saiva Siddhantam**. First Edition. Thiruktheewaram Temple Restoration Society.
 Nicholas, A. (2003). **Meditations through the Rig Veda: Four-Dimensional man**. iUniverse.
 Paranjoti, V. (1954). **SaivaSiddhanta**. Second and revised edition. Madras: Diocesan Press.
 Peterson, I. (1992). **Poems to Siva: The hymns of the Tamil saints**. Princeton University Press.
 Raju, T. (2009). **The philosophical tradition of India**. Motilal Banarsidass.
 Scharfe, H. (2002). **Handbook of oriental studies**. Brill Academic.
 Vedachalam, S. (1966). **The Saiva Siddhanta as a philosophy of practical knowledge**. The South India Saiva Siddhanta Works Publishing Society, Tinnevely.
 Vroost, R. E. (2000). **Anthology world scriptures**. Wadsworth Publishing Company.
 Walker, B. (1995). **Hindu world (Vol. 1)**. India: Harper Collins Publishing.
 Walton, L. (2015). "Educational institutions". In **The Cambridge world history (Vol. 5)**. Cambridge University Press.
 Witzel, M. (1997). **The development of the Vedic canon and its school: The social and political milieu**. Cambridge: Harvard University Press.
 Witzel, M. (2003). **Vedas and Upanisads in the Blackwell companion to Hinduism**. G. Flood (Ed.). Blackwell.
 Zalewski, W. M. (2012). **The crucible of religion: Culter, civilization and affirmation of life**. Wipf and Stock Publishers.